De inzet van wapens tijdens de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië.
Republikeinse en Nederlandse strijdkrachten: een vergelijking.

Samenvatting.
Eenzijdigheid, vooringenomenheid en misinformatie is troef.
Het landelijke dekolonisatie onderzoek kenmerkt zich in de media in toenemende mate met een aantal thema's: extreem en excessief geweld door Nederlandse militairen, racisme als drijfveer en het genadeloos willen onderdrukken van het naar vrijheid snakken van een onderdrukte bevolking die zich onder het juk van 350 jaar koloniaal-racistische bewind uit wil werken. Nederland en haar militairen zijn daders, Nederlands-Indië en haar arme bevolking slachtoffer. Nederland liet excessief, extreem technisch geweld los op arme boeren die, bewapend met speren en knuppels, hun huis en haard wilden verdedigen op zoek naar vrijheid, gelijkheid en broederschap. Onderzoekers vallen over elkaar heen om vooral de zwarte Nederlandse bladzijden te belichten. De bereidheid om in de media de ene na de andere controversiële uitspraak in de mond te nemen teneinde Nederland te masseren voor de kennelijke afrekening met Indië-veteranen en hun geschiedenis die eraan komt, neemt grootse vormen aan. Racisme hier, oorlogsmisdrijven daar. Je struikelt van het ene bloedbad naar de volgende afrekening. Superlatieven te over en bij voorkeur aansluitend bij filmisch te duiden beelden als "de brandende kampongs van generaal Spoor", de doofpot cultuur, extreem geweld of liever geen onderzoek.

Wetenschappelijke integriteit.
Historisch onderzoek dient integer te gebeuren op basis van algemeen erkende academische regels. Daartoe hanteert men de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke integriteit met als regels: eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid.
Moet men een *wetenschapper* kunnen vertrouwen? Men moet het *product* van de wetenschapper kunnen vertrouwen als deze wetenschapper zich houdt aan voornoemde gedragsregels. Dat betekent feitelijk dat als een historicus een onderzoek publiceert de (ook niet historisch onderlegde) lezer ervan uit moeten kunnen gaan dat die regels gehanteerd zijn en dat er door een vorm van interne kwaliteitscontrole ook daadwerkelijk gecontroleerd is door collega's of datgene wat een historicus opschrijft ook kloppend is na een evenredige weging en toepassing van de gegevens (de bronnen, archieven, literatuur). Van belang is dus de integriteit van de onderzoeker, de integriteit van de onderzoeksgroep of faculteit en in laatste instantie de integriteitscontrole door de Koninklijke Academie van Wetenschappen.

Oké! Grote woorden. Maar waarom groeit de bezorgdheid inzake het Meerjarenonderzoek Dekolonisatie Nederlands-Indië? Over de te verwachten uitkomst die kan worden afgeleid uit het proces, dat goed is te volgen. Houden de onderzoekers zich aan de opdracht van de regering? En binnen het lopende onderzoek: of en op welke wijze vindt er onafhankelijk kwaliteitscontrole plaats.
Eén van die onderzoekers, hoofd onderzoek van het NIOD, is prof. dr. Peter Romijn. Veel militairen herinneren zijn naam als mede hoofdverantwoordelijke voor het Srebrenica-rapport. Kunt u zich dat rapport en die onderzoeker nog herinneren?
Het aantal strijders met hun bewapening aan republikeinse kant was vanaf augustus 1945 feitelijk superieur aan dat wat Nederland toen in het veld kon brengen. In onderstaande tekst gaan we nader in op twee aspecten. Ten eerste hoe zat het met de bewapening aan Nederlandse- en republikeinse kant de eerste maanden vanaf augustus 1945. Dit koppelen we aan een opmerking van Romijn in een artikel waarin hij schrijft dat Nederlandse militairen honderden republikeinen, slechts bewapend met knuppels en speren, met brenguns neermaaiden. Dat geeft weer zo'n iconisch beeld: die rokende brenguns na het gevecht en die velden vol met honderden gedode tegenstanders. En meteen maar de vergelijking, in dezelfde alinea, met onze "koloniale oorlogen" waarin inheemse strijders routinematig werden afgeslacht. Over het vergelijken van appels en peren gesproken.

Laten we Romijns opmerking over knuppels, speren en die honderden doden eens kritisch bekijken.

De inzet van wapens tijdens de dekolonisatieperiode Nederlands-Indië.
De Republikeinse en Nederlandse krijgsmacht: een vergelijking.

Inleiding.
Op 15 augustus 1945 capituleerden de Japanse strijdkrachten en op 17 augustus 1945 riep ir. Soekarno in Batavia de Indonesische onafhankelijkheid uit. De formele onafhankelijkheid zou echter nog ruim vier jaar op zich laten wachten tot op 27 december 1949 de datum waarop Nederland de soevereiniteit overdroeg aan de Verenigde Staten van Indonesië. Tussen beide data werd strijd gevoerd tussen Nederland en de Republiek die uiteindelijk minder door wapens, dan door diplomatieke initiatieven tot een einde kwam. Wat ging er vooraf aan 27 december 1949?
Op het moment van de capitulatie van Japan was de situatie in Nederlands-Indië niet alleen voor de Nederlandse regering in nevelen gehuld. Het tijdvak van de Japanse bezetting van maart 1942 tot augustus 1945 werd gekenmerkt door een vrijwel afgesloten zijn van de buitenwereld buiten Japan. Weinig waarnemingen konden worden gepubliceerd, de pers was aan banden gelegd en de meeste Europeanen waren opgesloten in interneringskampen. Er waren geen betrouwbare inlichtingen[1] voorhanden sinds er na de aanval van Japan in 1942 een bamboegordijn was opgetrokken, zodat zelfs de algemene informatie "scanty"[2] was. Op de conferentie van Quebec in augustus 1943 hadden de president van de Verenigde Staten Rooseveld en de Britse premier Churchill besloten tot de instelling van het *South East Asia Command* (SEAC) onder leiding van admiraal Mountbatten dat een deel van de regio, waaronder Sumatra, onder controle zou gaan brengen. Het grootste deel van de rest van Nederlands-Indië (zoals Java) viel onder het *South West Pacific Area* (SWPA) onder generaal MacArthur. Op 10 december 1944 kwamen MacArthur en de Nederlandse luitenant-gouverneur-generaal Van Mook het Civil Affairs Agreement overeen waarbij de beginselen werden vastgelegd inzake het toekomstige bestuur en rechtspraak op Nederlands-Indisch grondgebied na de Japanse capitulatie. Die situatie veranderde echter tijdens de conferentie van Potsdam in juli 1945 waar een herverdeling werd overeengekomen en het grootste deel van Nederlands-Indië onder jurisdictie van SEAC zou komen te vallen. Onderdeel van de afspraak was dat Nederland ten behoeve van gezagshandhaving troepen beschikbaar zou stellen voor het handhaven van de orde en rust in de periode volgend op de Japanse capitulatie en ontwapening van Japanse militairen. Nederland zou zo'n 17 bataljons beschikbaar stellen uitgerust met tropenuitrusting die in Australië nadere training zouden ontvangen.

Informatie en inlichtingen.
Welke informatie en welke inlichtingen was beschikbaar inzake de situatie in Nederlands-Indië rond 15 augustus 1945? Tijdens de eerste ministerraad van 10 augustus 1945 schetste de minister-president een mogelijke situatie van "ongeregeld" zijn en dat men ook niet geheel zeker was van de houding van de Inheemschen[3]. De situatie kan – in retrospectief- worden belicht op basis van het (afsluitende) rapport van de toenmalige Britse opperbevelhebber in Nederlands-Indië Sir Montague Stopford van 22 november 1946[4]. Hij pakte de taak die hij als SEAC onverwacht in de schoot kreeg geworpen als

[1] Met inlichtingen wordt bedoeld die informatie die onafhankelijk en uit meerdere bronnen betrouwbaar kon worden geverifieerd om op basis daarvan beleid te kunnen formuleren. De term informatie wordt gebruikt als een en ander niet uit meerdere bronnen betrouwbaar kon worden geverifieerd.
[2] Peter Dennis, Troubled days of peace. Mountbatten and South East Asia Command, 1945-1946, 1987. P. 75.
Prof. dr. I.J. Brugmans, Nederlandsch-Indië onder Japanse bezetting. Gegevens en documenten over de jaren 1942-1945. Z.J. p. 5
Elly Touwen-Bouwsma en Petra Groen, Tussen Banzai en Bersiap. De afwikkeling van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië. P. 12
Han Bing Siong, The Secret of Major Kido: The Battle of Semarang, 15-19 October 1945. Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, 1996, Deel 152, 3de Afl. (1996), p. 383.
William Frederick, Visions and Heat. 1989. P.194. De Nederlanders keken in een "complete dark room".
[3] Officiële Bescheiden betreffende de Nederlands-Indonesische Betrekkingen 1945-1950. 1971. p. 7.
[4] Note from Lieutenant General Montague Stopford on the British commitment in the Netherlands-Indies (22

volgt samen: te groot gebied, onvoldoende beschikbare troepen, onvoldoende scheepscapaciteit, onvoldoende mijnenveegcapaciteit op zee, nauwelijks transportmogelijkheden door de lucht en met name *no reliable intelligence on the situation existing in the Netherlands East Indies was made available to South East Asia Command at the time these territories were added to the command.* Niet alleen de Nederlandse regering ook de Geallieerden hadden geen inlichtingen[5] om een beeld te kunnen vormen van wat men op het grondgebied van Nederlands-Indië kon aantreffen of wat er de laatste jaren aan ontwikkelingen in Nederlands-Indië hadden plaatsgevonden.
Voor de Japanse troepen in Nederlands-Indië was de situatie vanaf augustus 1945 uiterst onzeker. De fragmentarische berichten die doorkwamen van de beide atoombommen op Japan, deden vermoeden dat het vaderland aan een complete vernietiging onderhevig zou kunnen gaan worden. De onverwachte overgave door de Japanse keizer aan de Geallieerden, terwijl veel Japanse legers nog compleet intact waren, droeg bij aan een groeiende onrust inzake de nabije toekomst. Zou er een Geallieerde wraak komen, mocht de keizer op de troon blijven en wat zou het lot worden van de gemiddelde Japanse militair? Die dacht met name aan drie zaken. Hoe kom ik zo snel en zo veilig mogelijk weg hier, ga ik mijn familie terugzien en wat valt er te redden in het vaderland? Zou het van een invasie door die barbaarse westerlingen bespaard kunnen blijven[6]? De Japanse militaire leiding werd relatief snel duidelijk gemaakt dat zij verantwoordelijk werden gehouden voor de interne discipline binnen hun eenheden en de 'maintenance of public order' naast het overeind houden van alle basale maatschappelijke functies.

Voor *Nederland* waren twee zaken wél helder. Ten eerste het zo snel mogelijk beschikbaar krijgen van gezagstroepen en ten tweede die troepen zo snel mogelijk op het grondgebied van Nederlands-Indië zien te krijgen ter ondersteuning van SEAC omdat onvoldoende kon worden ingeschat wat de reactie van de Japanse troepen ter plekke zou gaan worden. Japanse eenheden moesten worden ontwapend en afgevoerd. Tevens moesten geïnterneerden in vrijheid worden gesteld, krijgsgevangenen teruggehaald uit diverse inzetgebieden, naast het opzetten van een enorme humanitaire actie vanwege ontvangen geruchten en berichten van opstandjes, door hongersnood gedreven, in de door Japan bezette gebieden. Aangezien conform afspraken met de Geallieerden onze eigen scheepscapaciteit tot zes maanden na beëindiging van de oorlog ter beschikking was gesteld aan de Geallieerde scheepspool moest centraal vervoerscapaciteit worden geregeld. En op dat moment werd alles en iedereen ingehaald door de plotselinge capitulatie van Japan mede als gevolg van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki en het twee dagen na de Japanse capitulatie uitroepen door ir. Soekarno van een, naar later bleek, door de Japanners georkestreerde onafhankelijkheid.

Boordeling van de toestand: wat konden Nederland en de Republiek militair in het veld brengen?
In augustus 1945 was Nederland slechts enkele maanden bevrijd van de Duitse bezetting en het land lag in puin. Vanaf de bevrijding van de zuidelijke provincies was een begin gemaakt met het werven van oorlogsvrijwilligers die in – veelal regionaal georganiseerde – bataljonsverbanden vanaf de herfst van 1944 aan Geallieerde zijde hadden meegevochten voor de bevrijding van Nederland. Er was dus een aantal bataljons met gevechtservaring die ook van Duitse bezettingsactiviteiten konden worden teruggehaald. Uiteraard moest er ook binnen Nederland aan gezagshandhaving worden gedaan. De regering dacht met veel schrapen zo'n kleine 20 bataljons bijeen te kunnen krijgen die binnen enkele maanden uitgerust zouden moeten worden met tropenuitrusting. Vervolgens moest scheepscapaciteit beschikbaar komen zodat eenheden naar Nederlands-Indië verscheept konden worden ter ondersteuning van de missie van SEAC. Nederland had een overeenkomst met de Geallieerden om "Shaefrequirements", Light Infantery Batallions (LIB's) bestaande uit oorlogsvrijwilligers, voor

November 1946). National Archives U.K. (www.cvce.eu/obj/note) p. 2.

[5] C.W. Squire, Britain and the Transfer of Power in Indonesia 1945-1946. P. 61. "No intelligence on Java was made available".

[6] Benedict R.O'G. Anderson, Some aspects of Indonesian Politics under the Japanese occupation: 1944-1945. 1961. P. 94.

handhaving van orde en rust in de rug der strijdende Geallieerde troepen en voor pioniersactiviteiten beschikbaar te stellen. In totaal zo'n 27.000 man. Het waren eenheden die bestonden uit geweercompagnieën bedoeld voor inzet in de tweede lijn. In werkelijkheid hebben echter meerdere van deze eenheden gevechtscontacten gehad met de Duitse vijand tot in Duitsland. Naast activiteiten ten behoeve van het Geallieerde opperbevel - de *Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force Europe* (SHAEF) - zouden additioneel vijftien Gezagsbataljons Indië worden gevormd met een totale sterkte van 20.000 man die in Australië moesten worden getraind en uitgerust ten behoeve van ordehandhaving in de bevrijde delen van Nederlands-Indië en ter ondersteuning (in de tweede lijn) van SEAC. Daarenboven zouden twee divisies expeditionaire macht worden samengesteld die, na een grondige training, zouden worden ingezet ten behoeve van het bevrijden van Nederlands-Indië van de Japanners samen met SEAC[7]. Dat was de situatie voorafgaand aan 15 augustus. Deze LIB's werden aangeboden aan de Geallieerden onder verzoek om vervoerscapaciteit per troepentransportschip. De inschatting was dat zo'n twintig bataljons op korte termijn inzetbaar zouden komen.

In de herfst van 1945 werden de eerste bataljons via Engeland (her)uitgerust en verscheept naar Java. Ze werden echter door SEAC bij Java tegengehouden en naar Malakka gestuurd omdat de Britten om een scala van redenen Nederlandse troepen niet op Java en Sumatra wilden toelaten. Pas vanaf maart 1946 – bijna een jaar na einde van de Tweede Wereldoorlog in Nederland – werden deze troepen wel op Java en Sumatra toegelaten. De grondwetsherziening op dit punt maakt de werving en inzet van militairen, naast de oorlogsvrijwilligers, van ook dienstplichtigen mogelijk zodat deze in Indië konden worden ingezet. Kort na de bevrijding in mei 1945 was Nederland moeizaam in staat zo'n twintig LIB's inzetbaar te krijgen die als geweercompagnieën, dus zonder zware wapens, konden worden ingezet. Uitgaande van een gemiddelde bataljonsbezetting toen zo'n 750 militairen per bataljon spreken we over maximaal 15.000 militairen. Deze bataljons staan los van de in de Verenigde Staten getrainde mariniersbrigade waarvan slechts één bataljon op 31 december 1945 in Tandjong Priok werd toegelaten en dat met name bewakingsactiviteiten in en rond de haven ontplooide tot maart 1946. Volgens generaal Sir Montague Stopford konden de Nederlanders uiteindelijk medio 1946 zo'n zes brigades inzetten op Java en 36 inheemse compagnieën verdeeld over de andere eilanden. In november 1946 bedroeg het totaal drie divisies van in totaal 91.000 militairen.

Situatie republikeinen.
Wat was de situatie in augustus 1945 aan *republikeinse* kant? Nederlands-Indië had zwaar te lijden gehad van de Japanse bezetting. Honderdduizenden arbeidskrachten waren weggevoerd en er was een groot gebrek aan elementaire zaken waardoor er op tal van plekken honger werd geleden. Op zeventien augustus had ir. Soekarno de onafhankelijkheid uitgeroepen die via de radio op diverse plekken in Nederlands-Indië werd opgepikt. In diverse steden grepen jonge pemuda(leider)s in en bezetten kantoren en tal van technische faciliteiten. Er was geen sprake van een gestructureerde landelijke leiding vanuit Batavia en het is onmogelijk een goed beeld te krijgen op welke eilanden direct politieke activiteiten in dit kader werden ondernomen. Er was sprake van een totaal versplinterd beeld waarbij allerlei groepen, van jonge revolutionairen, een sterke communistische stroming, islamisten tot allerlei vormen van bendes, gangsters en rampokkers zich macht toe eigenden. Er werd tevens een aanzwellende golf van geweld ontketend tegen alles wat hun nieuwverworven macht zou kunnen bedreigen: Japanners, Britten, (Indo)Europeanen maar ook tal van andere volks- of religiegenoten die niet in dezelfde lijn dachten. Er ontstond een situatie van groeiende anarchie die bandeloos en wetteloos alle kanten op sloeg. Er kwam een kracht vrij die zich moeilijk zou laten beheersen[8] en die alles en iedereen zou kunnen bedreigen niet in de laatste plaats ook de net geproclameerde Republiek.

[7] M.R.H. Calmeyer, De Koninklijke Landmacht na de bevrijding. Terugblik en Uitblik. In: Militaire Spectator 1948-0292-01-0084. P. 294.
[8] W.G.J. Remmelink, The Emergence of the new situation: the Japanese army on Java after the surrender. In: Militaire Spectator, 1978, 0049-01-0020. P. 55. "unleashed force".

Generaal Stopford gaf in zijn rapport een droge opsomming waar hij meer werd geconfronteerd[9]. De al voor de oorlog bestaande onafhankelijkheidsbeweging in Nederlands-Indië was tijdens de Japanse periode van 1942-1945 op tal van manieren gefaciliteerd ook met vage toezeggingen inzake een toekomstige onafhankelijkheid. Feitelijk werd Nederlands-Indië tijdens dit Japanse intermezzo niet alleen gebruikt voor de inzet van goedkope arbeidskrachten, naast voedsel en tal van roerende zaken maar Java werd ook door de Japanners gezien als mogelijk toekomstig verdedigingsbolwerk voor Japan. De Indische samenleving was geïndoctrineerd door een jarenlange intensieve propaganda waarbij Europese invloeden radicaal waren verwijderd. Het Nederlandse element was volledig uit de samenleving gelicht[10]. Massale interneringen, het verwijderen van standbeelden tot bibliotheken en het verbieden van de taal had diepe sporen getrokken. Het land van "tempoe doeloe" en van de "meakest people on earth" stond in brand.
Stopford beschreef de Republikeinse gevechtskracht status augustus 1945 als volgt. Ten eerste de TNI, het reguliere Republikeinse leger, georganiseerd in divisies. Ten tweede tal van meer of minder geregelde troepen onder meer bestaande uit een fanatieke jeugdbeweging die was getraind conform de idealen van de Hitler Jugend. Ten derde tal van religieuze- criminele-[11] en terroristische groeperingen. Honderdduizenden Indonesiërs waren intensief getraind door de Japanners, hadden met allerlei wapentuig leren omgaan en waren of kwamen in het bezit van een breed amalgaam aan wapentuig.

De militaire positie van de revolutionairen.
Kort na het uitroepen van de onafhankelijkheid ontstond aan republikeinse zijde in Batavia de *Badan Keamanan Rakjat (BKR),* de volksveiligheidsorganisatie. Dit werd de kern waar voormalige leden van de Peta, Heiho en inheemse oud-KNIL-militairen die de onafhankelijkheid aanhingen, zich bij aansloten. Pas op twintig augustus kreeg Mountbatten contact met de Japanse admiraal baron Terauchi. De Japanners kregen duidelijke instructies inzake hun interim taak nl. het handhaven van "law and order" tot de Britten voldoende militaire macht ter plekke konden krijgen. Op 21 augustus besloten de Japanners tot het ontbinden en ontwapenen van de eenheden Peta en Heiho. Hun wapens werden in arsenalen opgeslagen. De taak van 'law and order' droegen de Japanners tegen de afspraak in over aan de door hen te bewapenen en bewapende Indonesische politie ondersteund door hun Kempeitai-eenheden. De Japanners trokken hun troepen vervolgens terug in enclaves en verdwenen min of meer uit het straatbeeld. Wellicht onbedoeld neveneffect was het ontstaan van vormen van machtsvacuüms en het toenemend oplaaien van geweldsincidenten.
Volgens generaal Sir Montague Stopford konden de Republikeinen in de periode vanaf het moment van het uitroepen van de onafhankelijkheid op zeventien augustus 1945 tussen de 250.000 en 300.000 militairen inzetten waaronder zeven goedgetrainde en bewapende divisies op Java van in totaal 140.000 militairen en vijf divisies met in totaal 60.000 militairen op Sumatra. Daarbij moet worden vermeld dat een deel van het republikeinse kader voor 1942 getraind was op de K.M.A. te Bandung[12] of de Militaire School in Meester Cornelis. Met name na de bezetting van Nederland door Duitsland nam het percentage inheemse trainees toe, niet alleen voor de KMA-opleiding in Bandung maar ook voor de Inheemse Militie. In 1941 was zo'n 10% van de studenten inheems. Na 17 augustus 1945 werd majoor Raden Oerip Soemohardjo commandant van het Volksveiligheidsleger de *Tentara Keamanan Rakjat/TKR*. De invloed op de kwaliteit van de republikeinse elite-eenheid de Siliwangi divisie qua westerse manier van organiseren en discipline was onmiskenbaar. De inheemse oud-KNIL-militairen

[9] Stopford, Note, p. 8.
[10] Touwen-Bouwsma, p. 9.
[11] Robert Cribb, Gangsters and revolutionaries. The Jakarta People's Militia and the Indonesian Revolution 1945-1949. 1991. Cribb schetst reeds in 1991 een onthutsend beeld van de criminaliteit, de onderwereld en de verbindingen tussen tal van zwaar bewapende niets ontziende groepen.
[12] B. Bouman. Van Driekleur tot Rood-Wit. De Indonesische officieren uit het KNIL 1900-1950. 1995.
N. Notosusanto, The Peta Army in Indonesia, 1943-1945. 1971. Schetst de wortels van Peta van voor 1945.

kenden de skills en drills en beheersten bijvoorbeeld het VPTL-voorschrift tot in detail. Ze bestreden Nederlandse militairen met opgedane eigen ervaring en eigen middelen.

De invloed van de Japanse propaganda.
Wat waren enkele kenmerkende activiteiten van de Japanners sinds de verovering van Nederlands-Indië in 1942? Voorafgaand aan die aanval waren de Japanners al vele jaren doende geweest om deze aanval voor te bereiden. De regering van Nederlands-Indië had daar intensief onderzoek en verslag naar gedaan[13]. De analyse van de Japanse aspiraties, de steunverlening aan Indonesische handelaren, een brede propagandacampagne naast een fijnmazig netwerk van jarenlange spionageactiviteiten. Dat onderzoek werd opnieuw opgepakt na de Japanse capitulatie en ook uitgebreid naar de Japanse deserteurs in dienst van de Republiek naast het overdragen van wapens[14]. De Japanners hadden niet alleen voor 1942 maar met name tijdens de bezetting van Nederlands-Indië intensieve propaganda activiteiten ontplooid. Er was een breed opvoedingstraject ingezet met name gericht op de jeugd. De Westerse invloed en aanwezigheid moest volledig worden verwijderd. Dat gebeurde op tal van manieren maar dermate dat er sprake was van het wegvagen van een belangrijk deel van een bestaande cultuur en beschaving. Japan zag met name Java en Sumatra als gebieden die goedkope menskracht, grondstoffen en voedsel konden leveren en zouden moeten gaan functioneren als een voorwaarts gelegen bastion voor het eigen moederland. Dat betekent dat Indië grotendeels werd gemilitariseerd en "gejapanniseerd"[15]. Het westerse verleden, inclusief de gesproken taal, moest worden uitgeroeid. Bij een Geallieerde aanval zou onder meer Java als een diepte-verdediging moeten gaan functioneren. De Japanse generaal-majoor Inada Masazumi kwam in dat kader met het idee van een vrijwilligersleger onder inheemse officieren ter ondersteuning van de Japanse krijgsmacht. De organisatie werd op Japanse leest geschoeid in *daidans* (bataljons) onderverdeeld in steeds kleinere eenheden die, afhankelijk van de grootte, door eigen inheemse commandanten werden aangevoerd per onderdeel van bijpassend niveau qua achtergrond en ervaring. Medio 1945 bestond deze krijgsmacht uit 66 bataljons alleen al op het kerneiland Java onder de Japanse naam *Kiyodo Boei Gyugun* of de Indonesische variant *PETA.* De jongere PETA-officieren zouden na augustus 1945 de kern vormen van de pemuda's (of jeugdbeweging)[16]. Door de snoeiharde behandeling door de Japanners ontstond echter een groeiende aversie vanuit deze inheemse troepen versus de Japanners. Onder andere het corrigeren van mensen door hen in het gezicht te slaan werd als schokkend ervaren. Om een machtsevenwicht te doen ontstaan werden er door de Japanners nog extra eenheden opgezet zoals de *Jawa Hokokai* onder directe Japanse leiding. Soekarno was hier lid van het centrale kantoor. Onder deze eenheid kwam een speciale militaire arm de *Suishintai* (shock of storm eenheid), de *Keibodan* (luchtbeschermingseenheid) en *Seinendan* (jongere eenheden). Allen kregen een paramilitaire training. Daarnaast kwam er ook een militaire arm voor de islamitische groeperingen de *Hisbulah*. Daarnaast bestonden nog de *Gyugun Shidobu, de Yugekitai Jakarta, oud-leden* KNIL en getrainde leerlingen van onder andere medische diensten als Ika *Daigaku* (Geneeskundige Hogeschool in Japanse tijd)[17]. Vele tienduizenden jongeren kregen een degelijke paramilitaire training en leerden met allerlei wapentuig omgaan. Nodeloos te zeggen dat training hand in hand ging met politieke indoctrinatie. Bronnen spreken van training conform de richtlijnen van de Hitler Jugend[18]. In het verleden werd al gewezen op de invloed van de theorieën van de Duitse generaal Karl Ernst Haushofer

[13] Tien jaar Japansch gewroet in Nederlands-Indië. Publicatie van de Regeering van Nederlands-Indië.1942.
[14] L. van Poelgeest, Japanse besognes. Nederland en Japan 1945-1974. 199. P. 72.
[15] Glen Innes Examiner, 25 june 1942. P. 6.
[16] L. Sluimers, The Japanese Military and Indonesian Independence. Journal of Southeast Asian Studies. 1996. Vol. 27. P.31-33.
J.J.P. de Jong, De terugtocht. 2015. P. 24
[17] A.E. Kawilarang, Officier in dienst van de Republiek Indonesië, 1994. P. 30
[18] Stopford, p. 3 "indoctrinated with Hitler Jugend ideals".
M. Spoor-Dijkema, Achteraf kakelen de kippen. Herinneringen aan generaal S.H. Spoor. 2004. P. 133: "een terreur van pemoeda's, die niets anders zijn dan de door de Japs opgevoede en opgeleide Indonesische Nazi Jugend".

(1869-1946) op de Japanse imperiale politiek. Er bestonden vele jarenlang intensieve contacten tussen Duitse militaire theoretici en vooral Japanse *marine*officieren als Maeda. De organisatie van de militaire arm van de revolutionairen geschiedde door Oerip Soemahardjo (1893-1948), vml. inheems KMA-student die 25 jaar had gediend in het KNIL en als majoor KNIL de officier was met de hoogste rang bereikt door een inheemse militair. Oerip zette het revolutionaire hoofdkwartier op met land-, zee- en luchtstrijdkrachten strak volgens het KNIL-model[19]. Nog in de herfst van 1945 werd een eigen Militaire Academie te Tangerang opgericht. Daarnaast was er een enorm potentieel aan in te zetten strijders. In een later krantenartikel spreekt voormalig Indonesisch generaal Nasution[20] van een reservoir van zo'n twee miljoen potentiële strijders.

Transformatie van cultuur.
Toen de capitulatie van Japan een feit was, had er op de grote eilanden van Nederlands-Indië feitelijk in enkele jaren een volledige cultuurtransformatie plaatsgevonden. Het grootste deel van de Westerse cultuur inclusief meerdere beschavingsuitingen tot en met het gebruik van de taal waren vernietigd of verboden. Nadat eerst de westerse wereld van het KNIL haar gezicht had verloren door de snelle ondergang tegen de Japanners werden nu de Japanners op hun beurt op de knieën gedwongen en ontstond er een machtsvacuüm waar Soekarno c.s., strikt onder Japanse regie, hun kans zagen, naar voren vluchten en de onafhankelijke Republiek konden uitroepen. Door het trage reageren van de Geallieerde troepen van SEAC, het duurde vele weken voor er troepen landen in Batavia, konden de revolutionairen vele weken activiteiten ontplooien om die zelfverklaarde Republiek met hand en tand te verdedigen vanaf 17 augustus 1945. Maar hoe kwamen ze aan hun wapens?

Op 4 september vindt een bijeenkomst plaats tussen Mountbatten en Van Mook waaruit volgt dat beiden niet beschikken over (betrouwbare) inlichtingen. Het bleek noodzakelijk gebruik te maken van de Japanse militaire macht om een groeiende anarchie te voorkomen. Ondertussen namen "acts of violence"[21] hand over hand toe en het feitelijke machtsvacuüm tekende zich steeds meer af. Ook een groeiend aantal bendes trad steeds driester op evenals organisaties met communistische sympathieën die bijdroegen aan 'civil disorer'. In diverse regio's werden eigen 'territoria van onafhankelijkheid' uitgeroepen ook los van Batavia[22]. Op 21 september kwam de staf van het 16e Japanse leger bijeen[23] en besloot dat, in lijn met de verwachting dat een onafhankelijk Indonesië het beste zou zijn voor Japan, allerlei activiteiten zouden worden uitgevoerd om deze nieuwe ontwikkeling te faciliteren. Vanaf dat moment vinden er op tal van momenten en regio's activiteit plaats waarbij Japanse wapens in grote hoeveelheden overgingen in de handen van de revolutionairen. Dit proces werd (onbedoeld) versterkt door het door de Britten betrekken van republikeinse troepen bij het assisteren van het ontwapenen van de Japanse militairen aangeduid als operatie *Puff*[24]. Daar waren maanden van moeizaam overleg voor nodig tussen de Britten, Japanners en revolutionairen die uiteindelijk leiden tot een akkoord in april 1946. De revolutionairen zouden meewerken aan het vervoer van personen die nog waren geïnterneerd naast de repatriëring van de Japanners in ruil voor door de Britten te leveren wapens en munitie[25]. Deze wapens moesten worden gebruikt om de transporten te kunnen beveiligen door de revolutionairen en zouden daarna worden geretourneerd. Dat dat niet gebeurde was voor geen van de deelnemende partijen een verrassing.

---

[19] Kawilarang, p. 34.
[20] De Stem, 26 augustus 1995. P. E4.
[21] Squire, Transfer, p. 69 – 71.
[22] James Pollman, Soldiers a policemen in SouthEast Asia 1945-1946. 1992. P. 64. Er "*was not a solid government".*
[23] W.G.J. Remmelink, The emergence of the new situation: the Japanese army on Java after the surrender. MS 1978, 0049-01-0020. P. 56
[24] Touwen-Bouwsma, p. 98.
[25] Touwen-Bouwsma, p. 99-100.

Generaal Stopford gaf reeds in augustus 1945 aan dat er een grote behoefte bestond aan betrouwbare troepen om chaos en een complete humanitaire ramp te voorkomen of te vermijden. Bij gebrek aan aanwezige eigen troepen moest echter een beroep worden gedaan op de Japanse troepen waarvan de loyaliteit formeel onduidelijk, maar feitelijk aan de kant van de Republiek lag. De oorspronkelijke kreet van de Japanners "Azië voor de Aziaten" die echter feitelijk inhield "Azië voor de Japanners" werd na augustus strategisch gezien noodgedwongen weer aangepast naar een Azië zonder Europese invloed. Dat de republikeinse krachten al medio augustus 1945 machtig waren bleek ook bij de toenemende (militaire) confrontaties tussen republikeinse eenheden en de Britten; zowel kleinschalig als meer direct en frontaal. Om Semarang werd tweemaal stevig strijd geleverd. De eerste slag om Semarang (Japanners tegen republikeinen 14 tot 19 oktober) en de tweede slag om Semarang (Japanners en Britten samen tegen republikeinen 18 tot 21 november maakten veel slachtoffers en waren een teken aan de wand. Ook uit de Britse *Recovery of Allied Prisoners of War and Internees* (RAPWI)rapporten blijkt een snelgroeiende algemene anarchie en wetteloosheid[26]. SITREP: "The trouble is that the younger elements are completely out of control".

Vanaf het uitroepen van de onafhankelijkheid op 17 augustus tot de eerste slag om Semarang [27] werden door de republikeinen op tal van manieren enorme hoeveelheden wapens verworven. Onder meer via overdracht van individuele Japanse militairen alsmede door het overvallen of leeghalen van wapenopslagplaatsen. Dit betrof zowel wapens, munitie als tal van ondersteunende middelen inclusief uitrustingsstukken. Semarang was een voorbode van wat komen zou. Een escalatie die zou ontaarden in een wrede afrekening met alles en iedereen die de toekomstige onafhankelijkheid in de weg zou staan: Japans, Brits, Chinees, Moluks of (Indo)Europeaan. Er werden weinig gevangenen gemaakt en er bleven weinig gevangenen in leven. De Bersiap brak los. Zoals Nasution aangaf[28] kregen de jonge pemudas te lang de kans tal van excessen uit te voeren waarbij duizenden personen werden gemarteld, aan bamboesperen gespietst of vermoord. Niet alleen de later inkomende Nederlandse troepen zouden zich hiertegen keren, ook de eigen republikeinse Siliwangi-divisie trad hier intern hard tegen op.
Squire[29] schetst onder meer de situatie in Soerabaja waar de republikeinen zoveel wapens uit Japanse arsenalen wisten te verkrijgen dat dat alleen al stond voor 50% van het equivalent van het latere republikeinse leger inclusief vele moderne, zware wapens, artillerie, mortieren, tanks en pantserwagens. Admiraal Yamamoto schetste voor de Britse generaal Christison het beeld van de mogelijke republikeinse oppositie van begin oktober. Oost-Java, tienduizenden getrainde militairen, zwaar bewapend tot en met tanks, midden Java, tienduizenden getraind, minder zwaar bewapend, west Java, tienduizenden strijders minder zwaar bewapend die gaan kiezen voor guerrilla warfare. De onrust en de staat van anarchie leidde tot een groeiend aantal incidenten, culminerend in een maandenlange Bersiap-periode waarbij vele duizenden slachtoffers vielen door de hand van opstandelingen. Vanaf 1944 duikt in onderzoeken de term "genocide" op met als omschrijving 'Genocide is a denial of the right of existence of entire human groups'; in 1948 uitgewerkt in het Genocideverdrag van de Verenigde Naties. Ondanks dat het een zeer beladen term is gebruikt de Amerikaanse hoogleraar en Bersiap-specialist William Frederick[30] deze term bewust ook omdat het gebruik van de term een hard signaal is tot noodzakelijk verder onderzoek omdat dit soort wreedheden de neiging hebben geminimaliseerd te worden als *collateral damage: á la guerre comme á la gurerre.*

---

[26] Han Bin Sink e.a., Geschiedenis van de vijfdaagse strijd in Semarang 14-19 October 1945. 1995. P. 96.
[27] Han Bin Siong, Major Kido, p. 398
[28] De Stem, 1995, PE4.
[29] Squire, Transfer, pp. 116 – 118.
[30] William H. Frederick, The killing. William H. Frederick, The killing of Dutch and Eurasians in Indonesia's national revolution (1945–49): a 'brief genocide' reconsidered. In: Journal of Genocide Research Volume 14, 2012 – Issue 3-4.
De Bersiap: een vergeten golf van etnisch geweld. Trouw, 18 november 2013. Interview William Frederick.

Dat waren tevens en vooral aanvallen op mensen die zichzelf niet konden verdedigen zoals vrouwen en kinderen: (Indo)Europeanen, Molukkers, Chinezen en christenen. Velen werden door volkomen losgeslagen massa's met allerlei primitief wapentuig als bamboesperen en goloks (soort kapmes) op primitieve wijze gedood. Deze slachtpartijen kwamen deels ten einde na intrede Nederlandse militairen op Java en Sumatra maar zouden bij tijd en wijle weer de kop opsteken op kleinere schaal tot aan het eind van het dekolonisatie conflict.

Open gevecht.
Grootschaliger werd het conflict in en om Soerabaja waar een grootschalige confrontatie plaatsvond tussen het Britse leger en aanvallende republikeinen van 27 oktober tot 20 november. Tijdens de eerste confrontatie werden vanuit republikeinse kant zo'n 20.000 reguliere, zwaarbewapende en Japans-getrainde manschappen TRI (voornamelijk voormalige PETA-militairen) ingezet die beschikten over Japanse tanks en artillerie, ondersteund door een massa tot 140.000 man ongeregelde en lichter bewapende strijders. "The small and scattered 49th Brigade had little chance of survival" [31]. Subeenheden werden aangevallen, omsingeld, verdrongen of 'wiped out altogether'. Meerdere bronnen spreken ook van de inzet van Japanse- en *Duitse* officieren in leidinggevende functies bij deze aanvallen[32]. De Duitse officieren bleken uit gevangenschap gevluchte ervaren U-boot kapiteins te zijn. Generaal Mallaby moest in paniek Batavia om hulp vragen om nog iets van zijn brigade te redden. De door de Britten in september in Soerabaja aangevoerde oorlogservaren 49e brigade was na een incident bijna overlopen door deze aanval van zo'n 20.000 militair getrainde revolutionairen ondersteunt met tanks waarbij vele tientallen doden vielen aan Britse kant. Door een tijdige ingreep van Soekarno op verzoek van de Britten werd hun dat lot bespaard en kwam er tijdelijk even rust. Vervolgens werd tijdens lopende onderhandelingen in het kader van een ceasefire de commandant van de 49e brigade, brigade-generaal Mallaby, door een extremist gedood. Op 31 oktober eiste de Britse generaal Phillip Christison volledige overgave en dreigde met "the whole weight of (Allied) Sea, land, and air forces and all the weapons of modern war"[33].

De redeloze massa schokte de Britten vanwege hun gedrag "who far outstripped in determination and savagery anything the organized groups seem to have countenanced". Op 29 september werd bij Soerabaja een konvooi van 20 vrachtwagens voormalig geïnterneerden, vooral vrouwen en kinderen, begeleid door chauffeurs van 123 Indian Company en een aantal Ghurka's, met zware wapens aangevallen door Indonesiërs. Vele vrouwen, kinderen en begeleiders vonden de dood. Zij die probeerden te ontsnappen werden met bajonetten, slag- en steekwapens waaronder bamboe speren gedood of in huizen aan de kant van de weg, waar ze heen vluchten, levend verbrand. Er werd gesproken van 'bestial scenes' die deden denken aan elementen van de Franse revolutie. Het zou niet bij dat ene konvooi blijven. In wat later de 'Bersiap'-periode zou worden genoemd, zouden uiteindelijk tienduizenden slachtoffers vallen vaak onder de meest afschuwelijke manieren hetgeen ook later door Indonesische officieren als Nasution werd erkend. Er volgde een harde Britse klap na het uitblijven van een revolutionaire reactie met de inzet van de 5e Indian Division met een extra 24.000 oorlogservaren militairen. Tijdens de volgende slag om Soerabaja van 27 oktober tot 20 november vochten Britse troepen met aangevoerde versterkingen inclusief 24 Sherman tanks, 24 gevechtsvliegtuigen naast het inzetten van scheepsgeschut *wekenlang* tegen de revolutionairen om Soerabaja onder controle te krijgen. Het kostte het leven aan zo'n 15.000 revolutionairen en 2000 Britten en/of Brits-Indiërs en zou de strategie van de revolutionairen van een massale aanval op de tegenstander blijvend beïnvloeden. Het totaal aan beschikbare troepen op Java en de andere eilanden was een veelvoud van dat wat bij Soerabaja werd ingezet.

---

[31] W. Frederick, Vision and Heat, p. 259.
[32] Daily Telegraph, 1 november 1945: "Nazis, Japs direct Java rising".
West Australian, 13 november 1945: "Tanks deployed by both sides".
[33] William Frederick, Visons and Heat. 1989. P. 263.

Het beeld bij Mountbatten was dat de revolutionairen beschikten over zo'n 300.000 manschappen. Dat aantal viel uiteen in zo'n 25.000 goed getrainde en uitgeruste militairen, 75.000 rudimentair getraind en uitgeruste militairen naast een grote hoeveelheid aan min of meer getrainde en licht bewapende personen in de orde grootte van zo'n 150.000 man. Zoals vermeldt sprak Nasution van een reservoir van zo'n twee miljoen in te zetten personen. H. Wagner[34] schetst in een goed gedocumenteerd onderzoek de herkomst van de wapens van de revolutionairen. Ten eerste de wapens die door de Japanners waren verstrekt aan de Indonesische politie in het kader van het handhaven van 'law and order'. Deze wapens gingen grotendeels over naar de revolutionairen. Ten tweede door het leeghalen van Japanse arsenalen zoals bij de marinebasis Soerabaja. Veel Japanse garnizoenen zoals van Magelang en Solo droegen alles over, voldoende om zes bataljons uit te rusten. Evenals dat van Djokjakarta. Banjoemas leverde voldoende om een divisie uit te kunnen rusten. Daarnaast gaven de Japanners op veel plaatsen veel te geringe hoeveelheden eigen wapenbezit op aan de Geallieerden. Het verschil verdween. Daarnaast waren er nog twee interessante bronnen. Niet alleen al die wapens die op het KNIL waren buitgemaakt maar ook een deel van de wapens, in beslag genomen door de Britten na de veldslagen tegen de Italianen in Noord-Afrika die ter ondersteuning waren verscheept aan het KNIL in 1941. Het betrof niet alleen tal van licht tot zware (hand)vuurwapens of (gepantserde) voertuigen tot en met Japanse tanks, ook springstoffen, landmijnen, handgranaten en vliegtuigbommen geschikt (te maken) voor guerrilla warfare. Veel inkomende Brits-Indische militairen stonden sympathiek ten opzichte van de Republiek en verkochten of ruilden hun wapens tegen de diensten van *koepoe-koepoe malam* ("nachtvlinders"). De Britten bewapenden de Indonesische politie met tal van wapentuig in ruil voor de toezegging hen bij te staan bij het handhaven van 'law and order'. Zo zien we dat in april 1946 een Nederlands OVW-bataljon Zeeland in dat kader aanliep tegen 2000 door de Britten aan de revolutionairen geleverde pistoolmitrailleurs.

De revolutionaire tegenstanders waren vanaf de uitroeping van de onafhankelijkheid in augustus 1945 vergeleken met wat Nederland toen in het veld kon brengen groter in aantal, goed getraind, beter bewapend met een scala van lichte tot zware wapens inclusief mortieren, cavalerie en artillerie en vliegtuigen, naast een breed scala aan explosieven in soorten en maten ten behoeve van een uitputtingsslag in het kader van een guerrilla warfare, dan wat Nederland toen kon inzetten. De bevolking was jarenlang door Japanse propaganda geïndoctrineerd en opgehitst tegen alles wat westers was niet in de laatste plaats tegen de Nederlanders. Door het Japanse intermezzo was een belangrijk deel van de economie vernietigd en leden veel mensen honger. Nederlands-Indië was binnen enkele jaren in een poel van ellende terechtgekomen. Toen de nederlaag in zicht kwam, werd door toedoen van de Japanse militairen, met name marineofficieren, het maximale gedaan om het uitroepen van de onafhankelijkheid versneld tot stand te doen komen met inzet van hen bekende personen als Soekarno en Hatta waar ze al jarenlang mee hadden samengewerkt. Toen vervolgens na vijftien augustus feitelijk een gezagsvacuüm viel, greep de Republiek haar kans en werd op tal van wijzen, niet in de laatste plaatst militair-materieel, door de Japanners gesteund en gefaciliteerd. Dan weliswaar geen Azië voor de Japanners, maar dan toch zeker geen Nederlands-Indië voor de Belanda's.

Historicus Peter Romijn stelt dat Nederlandse militairen kwamen te staan tegenover milities "often armed with nothing more than clubs and spears"[35]. Die werden massaal gedood door de inzet van Nederlandse brenguns waardoor na een confrontatie honderden republikeinse doden achterbleven op het slagveld. Een onthutsend beeld dat past in het voortdurend vanuit onderzoekers van het Meerjarenonderzoek benadrukken van extreem excessief geweld door Nederlandse militairen. Maar klopt dat beeld en klopt die beschrijving?

[34] H. Wagner, Hoe kwamen de Indonesische strijdkrachten in de jaren '40 aan wapens? Militaire Spectator 156. 1987. Pp. 488 – 495.

[35] P. Romijn, Learning on 'the job': Dutch war volunteers entering the Indonesian war of independence, 1945-1946. In: Journal of Genocide Research, 14: 3-4, 317-336. P. 328.

We zagen dat honderdduizenden Indonesiërs door de Japanners militair getraind waren waardoor ze met allerlei wapentuig leerden omgaan. We zagen dat vanaf 21 augustus de Japanse bevelhebbers ervoor kozen officieus de kant van de Republiek te kiezen. Vanaf dat moment werden wapens overgeheveld naar de republikeinen: individueel tot in grote aantallen. Complete arsenalen werden overgedragen. McMillan[36] beschrijft het verwerven van (Japanse) wapens door de revolutionairen, regulier en ongeregelde eenheden, ook met volledige medewerking van Japanse troepen, kort na het uitroepen van de onafhankelijkheid. Hij spreekt van significante verwerving van "large quantities of Japanese weapons". Bronnen worden onder meer gevormd door de rapportage van de Britse controle (RAPWI)teams[37].
Peter Romijn stelt dat massaslachtingen door Nederlandse militairen "in the early days of the war"[38] werden uitgevoerd op ongeregelde troepen slechts bewapend met speren en knuppels. Die hadden natuurlijk geen kans in een "open fight" tegen Nederlandse brenguns. Honderden doden bleven na zo'n gevecht op het slagveld achter. Deze stelling is niet correct en moet naar het rijk der fabelen worden verwezen. Romijns bewijs? Hij verwijst naar twéé bronnen. De eerste bron is het *complete* Archief van het Ministerie van Defensie van 448 pagina's aan files en vele miljoenen pagina's. Wat Romijn stelt is dat er ergens in die enorme hooiberg een speld te vinden is. Hij vertelt er niet bij waar. De tweede bron verwijst naar een pagina in een studie over de Mariniersbrigade[39]. Op betreffende pagina wordt echter de situatie bij Soerabaja beschreven na de initiële gevechten met de Britten. Géén beschrijving van gevechten met Nederlanders, geen beschrijving van honderden doden op een slagveld, niets van dat alles.
Romijn stelt tevens dat door excessief geweld van Nederlandse militairen nodeloos grote hoeveelheden slachtoffers werden gemaakt. Zijn bewijs bestaat uit een speld in een hooiberg en een foutieve verwijzing. Meer van zijn stellingen blijken na controle niet te kloppen. Wordt zijn onderzoek wel gecontroleerd? Opnieuw toont Romijn aan zo zijn eigen opvattingen te hebben inzake archief- en bronverwijzing? Is hier sprake van weer een fout, een politieke antikoloniale agenda die de onderzoeker verblindt of kunnen er opnieuw vragen worden gesteld inzake de integriteit van zijn onderzoek?

Stelling.
Had de Nederlandse regering in augustus 1945 wél beschikt over de juiste inlichtingen van de feitelijke situatie in Nederlands-Indië, zeker wat betreft de te verwachten politieke én militaire oppositie, dan was het doorzetten van een militaire actie een daad van politieke zelfdoding geweest door het storten van militairen in een bij voorbaat uitzichtloze situatie. De stelling van Romijn gaat geheel voorbij aan de feitelijke situatie op basis van de bronnen of de inzet gepleegd door Nederlandse militairen in de periode van de dekolonisatie van Nederlands-Indië.

Beschouwing in retrospectief.
In een tweetal artikelen[40] blikt de voormalige Indonesische generaal Nasution terug op die roerige periode. Hij gaat kort in op wat ook wel OTVEM wordt genoemd: Opdracht, Terrein, Vijand en Eigen middelen. Hij schetst dat in de Japanse periode van 1942 tot 1945 Nederlands-Indië werd gemilitariseerd tot op kampong-niveau in wat hij noemt *Wehrkreise.* Uiteindelijk moest ieder dorp zichzelf kunnen verdedigen. Daartoe werden vele tienduizenden militair getraind en was er een reserveleger aan in te zetten krachten van zo'n twee miljoen personen. De harde kern werd gevormd

[36] R. McMillan, The British occupation of Indonesia 1945-1946. 2005. P. 3
[37] Rapportage o.a. van de officieren Tull en Eggleton. 1945-1946 papers. Imperial War Museum (Operatie Salex Mastiff).
[38] Romijn, Learning. P. 328. Het is onduidelijk wat Romijn precies bedoelt met zijn 'early days'. Mede gezien zijn latere pleidooi de Tweede Wereldoorlog te verlengen van 1945 tot 1950.
[39] D.C.C. L. Schoonoord, De Mariniersbrigade 1943-`949. Wording en inzet in Indonesië 1988. P.96.
[40] NRC 29 februari 1992 p.6
De Stem, 26 augustus 1995, p. 6.

door de *generatie 45.* Toen die massa na de Japanse capitulatie ook de beschikking kreeg over wapens was de wedstrijd al voor een belangrijk deel gespeeld. De Nederlanders kwamen deels op onbekend terrein, vochten tegen een onzichtbare tegenstander die het ene moment boer, het andere moment militair was en men paste de tactiek van de verschroeide aarde toe. Bij te veel druk week men uit naar de bergen of verdween in de dessa's als boer en hergroepeerde zich als de Nederlanders weer waren vertrokken. De Nederlanders vochten tegen een breed scala aan tegenstanders: TNI, islamitische vechtgroepen als de Dar'ul Islam, communisten, garongs en rampokkers. Door de toepassing van innovatieve guerrilla tactieken in de volgende jaren zouden de Nederlanders uiteindelijk uitgeput worden bij gebrek aan mensen en middelen. In retrospectief gezien was de situatie al vanaf augustus 1945 dermate dat de race feitelijk al was gelopen en dat de tijd tegen de Nederlanders zou gaan werken.

Conclusie.
Na het uitroepen van de onafhankelijkheid op zeventien augustus 1945 ontstond een situatie van chaos, wanorde, anarchie, bandeloze moordpartijen en was sprake van een ontbrekend centraal gezag bij de geproclameerde Republiek.
Nederlandse militairen kwamen na augustus 1945 en zeker hun ontplooiing vanaf maart 1946 terecht in een situatie van een ontbrekend nationaal gezag dat zorg had kunnen dragen voor orde, rust en een snel te herstellen voedsel- gezondheids- en veiligheidssituatie. Er was sprake van anarchie en bandeloze moordpartijen. Een amalgaam aan partijen en facties bevocht elkaar en vocht al dan niet gecoördineerd ook tegen de gezamenlijk vijand: Japans, Brits of Nederlands.

Herstel van orde en rust: een noodzakelijke voorwaarde.
De aantoonbare prioriteiten van de Nederlandse militaire inzet was herstel van orde en rust en niet a priori om een koloniale situatie te herstellen. Zonder de Japanse interventie van 1942 – 1945 was het waarschijnlijker geweest dat Nederlands-Indië onderdeel geworden zou zijn van de onafhankelijkheidsgolf van de jaren zestig. Bronnen tonen aan dat er op tal van manieren aan een situatie werd gewerkt om een grotere autonomie voor Nederlands-Indië als voorloper van een mogelijke onafhankelijkheid, al dan niet in een Gemenebest verband met Nederland, Suriname en de Antillen, voor te bereiden.

"Knuppels en sperenverhaal" van Romijn: een mythe, misinformatie en misleidende beeldvorming.
Het artikel van Romijn met de passage inzake de "knuppels en de speren" is een mythe die niets eens op lemen voeten staat. Romijn moet en zal scoren rondom het thema Nederlandse Indië-veteranen en extreem excessief geweld. Wat we Romijn in betreffend artikel ook zien doen is het aanpassen van een citaat, het weglaten van gegevens die niet in zijn straatje passen met als neveneffect het klakkeloos overnemen van zijn bevindingen door andere betrokken historici. Wat we inmiddels hebben gezien is dat zijn stelling van dit artikel inzake het vermoorden van gevangenen bij Pesing ook al niet klopte. Ook zijn stelling inzake het neermaaien van honderden met speren bewapende tegenstanders mag naar het rijk der fabelen. Romijn grossiert in gezwollen beeldspraak en suggestieve teksten, maar bij controle blijkt Romijns onderzoek onder de maat. Opnieuw.

Cees Somers